

CLASSICAL TRIPOS Part I

Friday 4 June 2004 9 to 12

Paper 3

PASSAGES FOR TRANSLATION FROM LATIN AUTHORS

*Answer **all** the questions.*

*Use a separate booklet for **each** section.*

The examiners will give equal weight to each Section.

*Write your **number** (not your name) on the cover-sheet of **each** Section booklet.*

It is important to write good English.

**You may not start to read the questions
printed on the subsequent pages of this
question paper until instructed that you
may do so by the Invigilator**

SECTION A

Translate:

A1 *It's tough to write briefly on architecture, but needs must.*

non enim de architectura sic scribitur uti historia aut poemata. historiae per se tenent lectores: habent enim nouarum rerum uarias expectationes. poematorum uero carminum metra et pedes, ac uerborum elegans dispositio et sententiarum inter personas distinctas. uersuum pronuntiatio prolectando sensus legentium perducit sine offensa ad summam scriptorum terminationem. id autem in architecturae conscriptionibus non potest fieri. quod uocabula ex artis propria necessitate concepta inconsueto sermone obiciunt sensibus obscuritatem. cum ergo ea per se non sint aperta nec pateant eorum in consuetudine nomina, tum etiam praeceptorum late euagantes scripturae, si non contrahentur, et paucis et perlucidis sententiis explicentur, frequentia multitudinēque sermonis impediēte incertas legentium efficient cogitationes. itaque occultas nominationes commensusque e membris operum pronuntians, ut memoriae tradantur, breuiter exponam: sic enim expeditius ea recipere poterunt mentes, non minus cum animaduertissem distentam occupationibus ciuitatem publicis et priuatis negotiis, paucis iudicauī scribendum, uti angusto spatio uacuitatis ea legentes breuiter percipere possent.

VITRUVIUS V *Preface* 1–3

A2 *The senator Thrasea is denounced as providing a rallying point against the emperor Nero.*

'ut quondam C. Caesarem' inquit 'et M. Catonem, ita nunc te, Nero, et Thraseam auida discordiarum ciuitas loquitur, et habet sectatores uel potius satellites, qui nondum contumaciam sententiarum, sed habitum uultumque eius sectantur, rigidi et tristes, quo tibi lasciuiam exprobrent, huic uni incolumitas tua sine cura, artes sine honore, prospera principis respuit: etiamne luctibus et doloribus non satiatur? eiusdem animi est Poppaeam diuam non credere, cuius in acta diui Augusti et diui Iuli non iurare, spernit religiones, abrogat leges, diurna populi Romani per prouincias, per exercitus curatius leguntur, ut noscatur quid Thrasea non fecerit, aut transeamus ad illa instituta, si potiora sunt, aut noua cupientibus auferatur dux et auctor, ista secta Tuberones et Fauonios, ueteri quoque rei publicae ingrata nomina, genuit, ut imperium euertant libertatem praeferunt: si peruerterint, libertatem ipsam adgredientur, frustra Cassium amouisti, si gliscere et uigere Brutorum aemulos passurus es, denique nihil ipse de Thrasea scripseris: disceptatorem senatum nobis relinque.'

TACITUS *Annals* XVI 22

SECTION B

Translate:

- B1** *The poet wishes he could write like Lucretius, but is content to write the Georgics.*

me uero primum dulces ante omnia Musae,
 quarum sacra fero ingenti percussus amore,
 accipiant caelique uias et sidera monstrent,
 defectus solis uarios lunaeque labores:
 unde tremor terris, qua ui maria alta tumescant
 obicibus ruptis rursusque in se ipsa residant,
 quid tantum Oceano properent se tingere soles
 hiberni, uel quae tardis mora noctibus obstet,
 sin has ne possim naturae accedere partis
 frigidus obstiterit circum praecordia sanguis,
 rura mihi et rigui placeant in uallibus amnes,
 flumina amem siluasque inglorius, o ubi campi
 Spercheosque et uirginibus bacchata Lacaenis
 Taygeta! o qui me gelidis conuallibus Haemi
 sistat, et ingenti ramorum protegat umbra!
 felix qui potuit rerum cognoscere causas
 atque metus omnis et inexorabile fatum
 subiecit pedibus strepitumque Acherontis auari:
 fortunatus et ille deos qui nouit agrestis
 Panaque Siluanumque senem Nymphasque sorores.

VIRGIL *Georgics* II 475-494

obicibus: obstructions, obstacles

[TURN OVER

B2

'Cheer up, wife, I'm only off home to retire.'

Quid mihi maesta die, sociis quid noctibus, uxor,
 anxia peruigili ducis suspiria cura?
 non metuo ne laesa fides aut pectore in isto
 alter amor: nullis in te datur ire sagittis
 (audiat infesto licet hoc Rhamnusia uultu),
 non datur, etsi egomet patrio de litore raptus
 quattuor emeritis per bella, per aequora lustris
 errarem, tu mille procos intacta fugares,
 non imperfectas commenta retexere telas
 sed sine fraude palam, thalamosque armata negasses.
 dic tamen, unde alia mihi fronte et nubila uultus?
 anne quod Euboicos fessus remeare penates
 arguor et patria senium componere terra?
 cur hoc triste tibi? certe lasciua corde
 nulla nec aut rabidi mulcent te proelia Circi
 aut intrat sensus clamosi turba theatri,
 sed probitas et opaca quies et sordida numquam
 gaudia, quas autem comitem te rapto per undas?

STATIUS *Silvae* III 5 1-18

B3 **Either** (a)

Iam pauca aratro iugera regiae
 moles relinquent, undique latius
 extenta uiscentur Lucrino
 stagna lacu, platanusque caelebs
 euincet ulmos: tum uiolaria et
 myrtus et omnis copia narium
 spargent oliuetis odorem
 fertilibus domino priori:
 tum spissa ramis laurea feruidos
 excludet ictus, non ita Romuli
 praescriptum et intonsi Catonis
 auspiciis ueterumque norma,
 priuatus illis census erat breuis,
 commune magnum: nulla decempedis
 metata priuatis opacam
 porticus excipiebat Aetion,
 nec fortuitum spernere caespitem
 leges sinebant, oppida publico
 sumptu iubentes et deorum
 templa nouo decorare saxo.

HORACE *Odes* II 15

Or (b)

'cur sola cadenti
 haec placuit tellus, in quam Pharsalica fata
 conferres poenasque tuas? iam crimen habemus
 purgandum gladio, quod nobis sceptrum senatus
 te suadente dedit, uotis tua fouimus arma.
 hoc ferrum, quod fata iubent proferre, parauimus
 non tibi, sed uicto: feriam tua uiscera, Magne,
 malueram soceri: rapimur quo cuncta feruntur,
 tene mihi dubitas an sit uiolare necesse,
 cum liceat? quae te nostri fiducia regni
 huc agit, infelix? populum non cernis inermem
 aruaque uix refugio fodientem mollia Nilo?
 metiri sua regna decet uiresque fateri.
 tu, Ptolemaee, potes Magni fulcire ruinam,
 sub qua Roma iacet? bustum cineresque mouere
 Thessalicos audes bellumque in regna uocare?
 ante aciem Emathiam nullis accessimus armis:
 Pompei nunc castra placent, quae deserit orbis?
 nunc uictoris opes et cognita fata lacessis?
 aduersis non desse decet, sed laeta secutos:
 nulla fides umquam miseros elegit amicos.'

LUCAN VIII 515-35

Or (c)

tunc putas illam pro te disponere crines
 aut tenues denso pectere dente comas?
 istane persuadet facies, auroque lacertos
 uinciat et Tyrio prodeat apta sinu?
 non tibi sed iuueni cuidam uult bella uideri,
 deuoueat pro quo remque domumque tuam,
 nec facit hoc uitio, sed corpora foeda podagra
 et senis amplexus culta puella fugit,
 huic tamen accubuit noster puer: hunc ego credam
 cum trucibus uenerem iungere posse feris,
 blanditiasne meas aliis tu uendere es ausus,
 tunc aliis demens oscula ferre mea?
 tum flebis, cum me uinctum puer alter habebit
 et geret in regno regna superba tuo,
 et tua tum me poena iuuet, Venerique merenti
 fixa notet casus aurea palma meos:

HANC TIBI FALLACI RESOLVTVS AMORE TIBVLLVS
 DEDICAT ET GRATA SIS, DEA, MENTE ROGAT.

TIBULLVS I 9 63-84